

17/07/2024

077-5006206

052-6885006

בית המשפט העליון קבע שלא ניתן לכלוא אדם בשל אי תשלום קנס

בית המשפט העליון קבע בפסק דין תקדימי מיום 1.7.21 כי אין לאסור אדם עקב אי תשלום קנס אותו חויב לשלם במסגרת גזר דין שהוטל עליו, כל עוד שילם סכום המגיע לפחות לגובה הקנס, אשר הועבר כפיצוי לנפגע העבירה. הפסיקה התקבלה בדעת רוב, כאשר השופטים שתמכו בפסיקה הם המשנה הפורש לנשיאת בית המשפט העליון - השופט חנן מלצר, ועמיתיו, שופטי בית המשפט העליון עוזי פוגלמן ויצחק עמית, בעוד שחבריהם, שופטי בית המשפט העליון הנדל וסולברג, התנגדו. פסק הדין מהווה תקדים שיסייע להגן על עבריינים מורשעים מעוטי יכולת, אשר ידם אינה משגת לשלם את הפיצויים והקנס שנגזרו עליהם, וימנע מאסרים חוזרים שלהם בשל כך.

תשלום פיצוי קודם לתשלום קנס

על פי רוב, גובה הקנס שעל נאשם להעביר לאוצר המדינה נמוך מגובה הפיצויים שנפסקים לטובת נפגע העבירה. כאשר עבריין מורשע מעביר סכום כלשהו לאוצר המדינה, מועבר הסכום קודם כל לנפגע העבירה. רק לאחר שסכום הפיצויים המלא מועבר לנפגע העבירה, נזקפים הסכומים הנותרים והסכומים הבאים אותם יעביר העבריין המורשע לתשלום הקנס. על פי הפסיקה שהתקבלה בדעת הרוב, יש לאפשר כליאה רק במקרים בהם לא שילם עבריין מורשע סכום השווה לגובה הקנס.

עמדת רוב השופטים

לדעת השופטים מלצר, פוגלמן ועמית, כל עוד סכומים אותם משלם עבריין לאוצר המדינה מועברים קודם כל לטובת תשלום פיצויים לנפגע העבירה, הנוהל של מאסר בגין אי תשלום קנס מתעוות והופך למאסר בגין אי תשלום פיצויים. טענתם של השופטים מלצר, פוגלמן ועמית היא שעל פי רוב, כאשר מדובר בעבריינים מעוטי יכולת, אין ידם משגת לשלם את גובה הפיצויים וגובה הקנס יחדיו. יתרה מכך, כיוון שסכום הפיצויים על פי רוב גבוה באופן משמעותי מסכום הקנס, לא נדיר לפגוש מקרים בהם העבריין מצליח לשלם סכום העולה על גובה הקנס, אך אינו מגיע לגובה הפיצויים.

כיוון שסכומים אותם מעביר עבריין מורשע לאוצר המדינה מועברים ראשית לתשלום הפיצויים לנפגע העבירה, מאסר בגין אי תשלום קנס פירושו למעשה מאסר בגין אי תשלום פיצויים. התוצאה היא שפעמים רבות עבריינים מורשעים מעוטי יכולת נאסרים שוב לא משום שבצעו עבירה או משום שהם מסרבים לשלם את הקנס שהוטל עליהם, אלא משום שידם אינה משגת לשלם את מלוא גובה הסכום הכולל של הפיצויים והקנס.

מאסרים חוזרים אלו מחריפים את מצבם ורק מרחיקים אותם מן האפשרות שיוכלו אי פעם לשלם את מלוא הסכומים. במקרים אלו, אין לעבריין אפשרות לבחור אם לשלם את הקנס או לא, כיוון שאין באפשרותו לשלם את מלוא הסכום והתוצאה היא שהנוהל הקיים למעשה מטיל עליו עונש מאסר. על פי הפסיקה החדשה, עבריין מורשע שהעביר לקופת אוצר המדינה סכום גבוה או שווה לסכום הקנס שהוטל עליו לא ייאסר, גם אם הסכום

17/07/2024

077-5006206

052-6885006

אותו שילם נזקף לטובת פיצויים לנפגע העבירה ולא לכיסוי הקנס.

דעת מיעוט

לדעת שופט בית המשפט העליון ניל הנדל, יש לעשות שינוי מסוג זה, המהווה שינוי של הלכות מושרשות שנהוגות מזה זמן רב באמצעות שינוי חקיקה, ולא באמצעות פסק דין תקדימי. כמו כן טען השופט הנדל כי אין לפטור נאשם ממאסר כל עוד לא שילם את מלוא גובה הפיצוי, וכי אם, לאחר ששילם את מלוא גובה הפיצוי יטען הנאשם כי אין באפשרותו לשלם את הקנס, יש לדון בטענתו על פי נסיבות המקרה. השופט סולברג טען שמטרת נוהל מאסר במקום קנס היא להוות תמריץ עבור הנאשמים לשלם את הקנס וביטול הנוהל מותיר את המדינה ללא אמצעי לחץ והרתעה כלפי מי שנגזר עליהם לשלם קנס ולא עשו זאת.